

Հետազոտական աշխատանք

<p>Կազմակերպության տվյալներ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Անվանում, հասցե • Տնօրեն • Էլ.հասցե • Հեռախոս 	<p>«Մասնակցային դպրոց» կրթական հիմնադրամ Վահրամ Սողոմոնյան masnakcayindproc@gmail.com +37493581908</p>
<p>Հետազոտության թեմա/վերնագիր</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հետազոտության թեմա 	<p>„Միջառարկայական կապերի դերը սեփարհագրության ուսուցման գործընթացում ավագ դպրոցում“</p>
<p>Ուսուցչի տվյալներ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Անուն, ազգանուն, հայրանուն • Մասնագիտություն • Հեռախոս • Էլ. հասցե • Դասավանդվող առարկաներ • Դասարաններ 	<p>Խլոպուզյան Նելի Նապոլեոնի Ասեփարհագրության ուսուցչուհի VI-XII դասարաններ neli.khlopuzyan@mail.ru khlopuzyanneli@gmail.com</p>
<p>Ուսումնական հաստատության տվյալներ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Անվանումը, հասցե • Հեռախոս • Էլ. հասցե (տնօրենության) • Web կայքի հասցե 	<p>Բյուրեղավանի Ս.Վարդանյանի անվան ավագ դպրոց byuregavan@gmail.com</p>

Բովանդակություն

Ներածություն	3	3
Ջիմնական բովանդակություն	5	4
Եզրակացություններ, առաջարկություններ	20	5
Օգտագործված գրականության ցանկ	24	6
Հավելվածներ	25	7

**Նպատակը եւ
հետազոտական հարցը**

ՈՒսուցման գործընթացը անհնար է առանց ուսուցչի և աշակերտի միաժամանակյա գործողության: Այսօր դժվար է պատկերացնել առանց ուսուցչի և աշակերտի բազմակողմանի զարգացման և համակողմանի դաստիարակության իրականացումը առանց միջառարկայական կապերի օգտագործման:

և առանց երեխաների հետաքրքրությունների առաջացման:

Աշակերտը պետք է սովորի սովորելու կարողությամբ:

Քյուն, ինքնուրույն որոշումներ ընդունելու և դրանք

հիմնավորելու կարողություն, նպատակներ դնելու, դրանց

հասնելու և դիմելու մեթոդներ և սեփական անելիքը, գործընթացը կարողություն

ընդունելու և այլն: Փանի որ միջառարկայական կապերի համախառնությունն

ապահովում է հանձնարարված դասի համակողմանի յուրացում,

ձևավորում է բազմակողմանի զարգացած անձնավորություն,

բարձրացնում է ինքնագնահատականն ու ստեղծում անձնավորություն

, ով ունի սովորելու կարողություն ինքնուրույն որոշումներ ընդունելու

և դրանք հիմնավորելու կարողություն, նպատակներ դնելու, դրանց

հասնելու, ուղիքներ մշակելու և սեփական անելիքը, գործը ծրագրելու

կարողություն:

Առաջնային նպատակն է ցույց տալ, թե ինչպես է աշխարհագրության

կրթության մեջ տարբեր առարկաների ինտեգրումն ու ժողովրդական

ուսումնառության արդյունքները լուծում իրական աշխարհի

մարտահրավերները և աշակերտներին նախապատրաստում բարդ

խնդիրների ամբողջական ըմբռնմանը:

1. Ուսուցման արդյունքների բարելավում

2. Իրական աշխարհի խնդիրների լուծում

3. Ֆինանսատան անհատության խթանում:

Հետազոտական հարց –

Ի՞նչ դեր ունեն միջառարկայական կապերը

աշխարհագրության ուսուցման գործընթացում

ավագ դպրոցում Բյուրեղավանի ավագ դպրոցի օրինակով:

<p>Ո՞ր առանցքային կոմպետենցիային/կարողունակությանն է ուղղված նպատակի ուսումնասիրությունը</p>	<p>.Սովորել սովորելու կարողունակություն .Ինֆնանանաչափական և սոցիալական կարողունակություն .Թվային կարողություն</p>
<p>Չետագոտության թիրախային խումբը և շրջանակը /քանակ, սեռային բաշխում/</p>	<p>10-12 դդ 40 աշակերտներ, որից 14 –ը աղջիկ,26-ը տղա</p>
<p>Օգտագործված հետազոտական մեթոդները, գործիքները (օրինակ՝ քանական հետազոտություն՝ հարցաթերթիկի միջոցով, որակական հետազոտություն՝ խորին հարցազրույցի միջոցով եւ այլն)</p>	<p>Չետագոտության ընթացքում իրականացվել է որակական ,դիտարկման մեթոդ</p>
<p>Չետագոտության իրականացման ժամանակահատվածը</p>	<p>01.09.2023-25.09.2023</p>

Հիմնական բովանդակություն

Գրականության ակնարկ

- Մեջբերումներ արդեն արված հետազոտություններից,
- Մեջբերումներ գրականությունից, տեղեկության վստահելի աղբյուրներից:

Պարտադիր է կատարել հղում աղբյուրին

" Ապրել նշանակում է խնդիրներ ունենալ,իսկ դրանք լուծելը նշանակում է ինտելեկտուալ աճ,

Ջոյ Փոլ Գրիլֆորդ

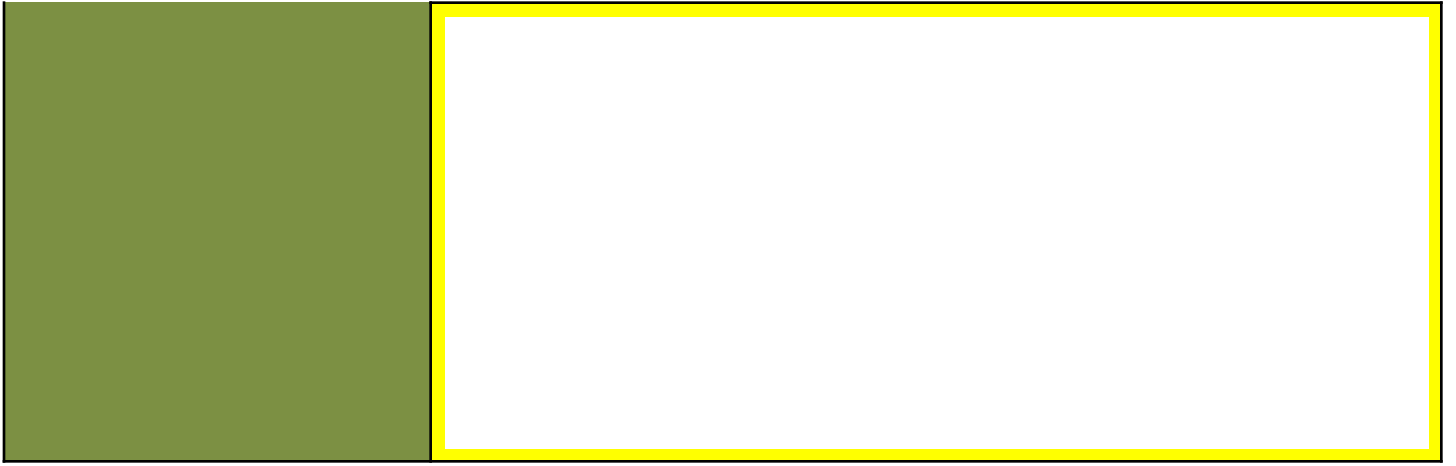
Աշխարհը փոխվում է արագընթաց տեմպերով և անկանխատեսելիորեն: Տեղեկատվությունն ու գիտելիքները ձևավորում են մեր աշխարհայացքը: Այն ինչ մի ժամանակ թվում էր հավերժական ու անփոփոխ, այսօր միայն հարաբերական է կամ նույնիսկ ամբողջությամբ՝ սխալ:

Միջառարկայական կապերով զարգացնել գիտական լեզվատրամաբանական մտածողությունը և բնությունը ճանաչելու ունակությունները:

Կրթության ոլորտի աշխատողները ամենուրեք գիտակցում են, որ դասավանդման և ուսուցման հնացված ձևերը այլևս անկարող են ստեղծել ու զարգացնել գիտելիքներ ու հմտություններ, որոնք անհրաժեշտ են ֆալսիֆիկացիոն տնտեսության մեջ բարեկեցիկ կյանքով ապրելու համար: Կրթության գործընթացում կենտրոնական դեմքը սովորողն է: Նա արեգակ է, որի շուրջը պտտվում է ողջ կրթական գործընթացը: Նրեխայի ուժերը պետք է հայտնաբերվեն, հետաքրքրությունները բավարարվեն, ընդունակությունները՝ մարզվեն:

Ուսուցման կազմակերպման մեջ ինտեգրումը նկարագրվում է Ս. Մ. Գապենկովի և Գ. Ֆ. Ֆեդոտեբսի գրվածքներում: Այլ գիտնականներ և սահմանել են մանկավարժության ինտեգրման մեթոդաբանական հիմքերը՝ երեխայի զարգացման առաջատար դերի փիլիսոփայական հայեցակարգը, մանկավարժական երևույթներին համակարգված և ամբողջական մոտեցման տրամադրումը: Այս գործընթացը կարող է տեղի ունենալ ինչպես գոյություն ունեցող համակարգում, այնպես էլ նոր համակարգի շրջանակներում¹:

1. ¹ Пузанкова Е. Н., Бочкова Н. В. Современная педагогическая интеграция, её характеристики/// Образование и общество. — 2009. — N 1. — էջ. 9-13.

Գիտելիքը գանձ է,բայց նրա բանալին պրակտիկան է:

Վավեճարգ

Մեր ժամանակներում առաջնակարգ նշանակություն է ստանում առարկաների և գիտությունների համագործակցությունը՝ միջառարկայական կապերը:

Ուսուցման գործընթացում կարևոր տեղ է զբաղեցնում միջառարկայական կապերի, որոնք ուսուցման հաջողության հանրաժեշտ պայմաններն են:

Միջառարկայական կապերի մասին Յ.Ա. Կոմենսկիի «Մեծ դիդակտիկա»

աշխատությունում նշում է,

որ ուսումնական առարկաների փոխկապակցված ուսուցումը երևան էր ինտելեկտում է բացահայտելու սուսնասիրտ դասարկաների և երևույթների միջև կապերը:

"Ամենին չամրապնդել բանականության հիմունքներով և անհամեմատելի նյութերը՝ մասնացանցներով պատճառները,

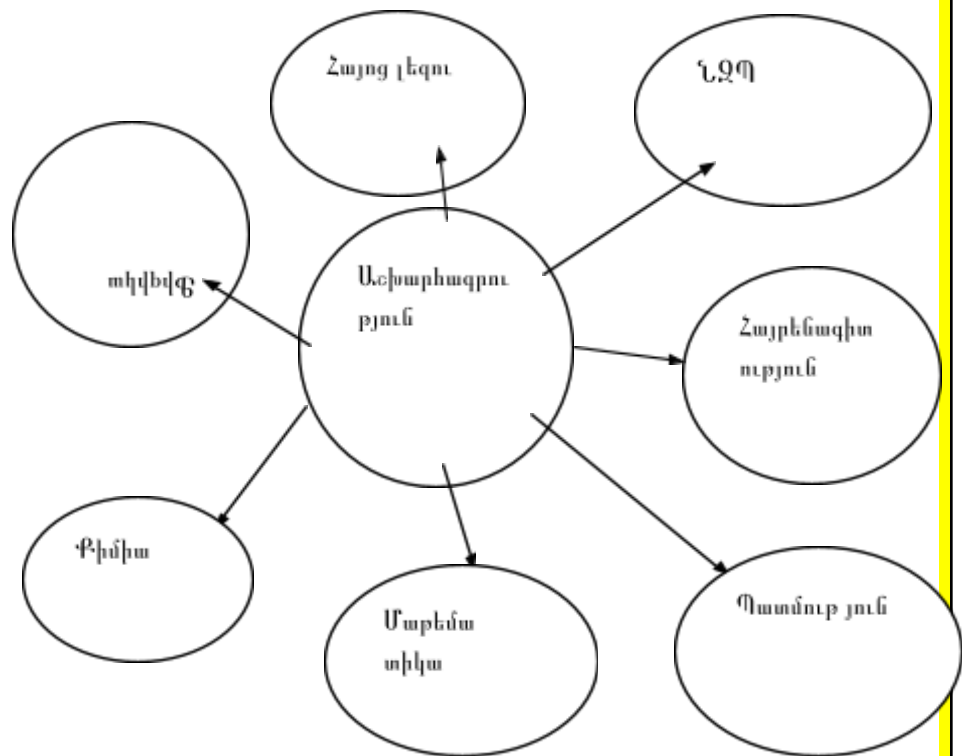
թե ինչպես է այս կամ այն բանը տեղի ունենում,

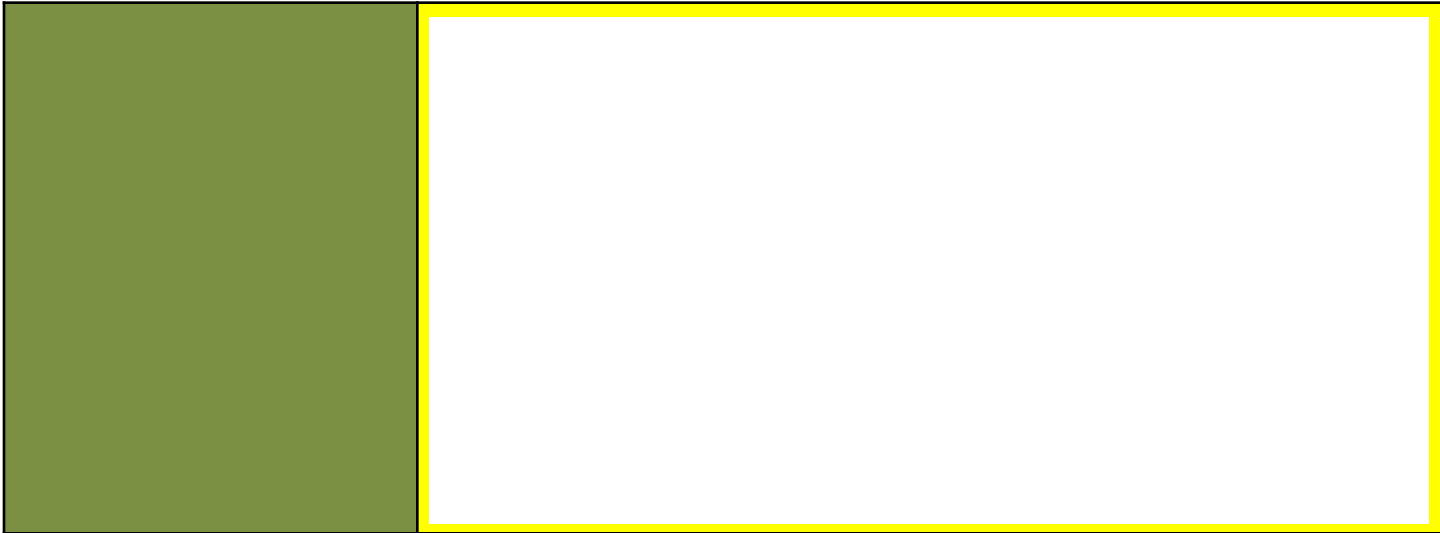
այսինքն՝ ոչ միայն սույնտալ,

թե ինչու դա այլ կերպ է չի կարող:

այլ նաև սույնտալ,

Չէ՞ որ իմանալ որ և է բան նշանակում է իրեն հանաչել իր փոխկապակցվածության մեջ»:

Ժամանակակից կյանքի պայմաններում ուսուցիչը կրթական գործը նրա ցունստացել է ստեղծագործական և այն հնարավորություններ, մեթոդներ, ուսուցման հնարներ և կտիրվորոնման գաղափարներ:

Կրթության բարեփոխումներին առաջնային խնդիրներն են կլանող և ընդունողների մտացական կտիրվորոնման և աշխատանքային միջավայրում աշխատանքի կազմակերպմանը:

Տարբեր գիտություններում ինտելեկտը տարբեր է սանկյուններն են իրարից հարկելու և ընդհանուր գրեթե ունեն: Միջառարկայական կապերի հաստատման և պատակն է ուսուցման գործը նրա ցունստացել և այն պես,

որ այն պատկերային ու թույլ է տալիս ստեղծել ինտելեկտական պատկերացումներ և մեթոդական համակարգի մեջ տեսնելու կարողություններն են և ավորմանը: Միջառարկայական կապերը հնարավորություն են տալիս ստեղծել միասնական, ինտեգրված դասեր,

որոնց ժամանակ էրեխաներն աշխատում են հետաքրքրությամբ՝ արդյունքում այն պահանջները լիարժեք ավարտակարգությամբ,

ձեռք բերելով գիտակցված գիտելիքներ և ձևավորելով համապատասխան,

ընդհանրացնելու կարողություններ: Կարևոր է նաև այն,

որ ձեռք բերված գիտելիքներն ու հմտությունները կիրառվում են նպատակային և ներկայից իրենց գործունեության մեջ միայն ստանդարտ ստանդարտական իրավիճակներում,

այլ և անձանք իրավիճակում ստեղծագործական դրսև ու թույլ է տալիս, գործնական գիտելիքի,

մտավորունակություններն իրար սև նորման ժամանակ: Դպրոցական պրակտիկայից հայտնի է,

որ այն հարցերը, որոնք պահանջում են անսովոր կողմից որևէ բան դիտարկել,

հաճախ էրեխաներին փակուղում է ջեղնում, և դա հասկանալի է,

քանի որ նրանց դաչն սովորեցրել է: Իհարկէ, ինչ-որ բան նորովի տեսնելը, և ոչ այն պես,

ինչպես նախկինում տեսնել էս, հետախնդիր է: Բայց դա կարելի է սովորել այնպես պահում,

երբ ուսուցման գործը նրա ցունստացել և այն պես սովորողներին նույն գործունեությունը,

ստեղծագործական ունակությունները խթանելու,

զարգացնելու բազմաթիվ հնարավորություններ ստեղծելու միջոցով:

ջարկում է աշակերտներին գիտել իմ ներգիտության տարբեր բնագավառներից:

Մի ջառարկայական կապերը նպատակաուղղվում են ուղղել տիպաշարի բաղկացուցիչ մասերի եռամիասնության՝ բնություն-մարդ-հասարակություն հասկացությունը մբռնմանը:

Կարելի է միանաճանկայնդել,

որ բնագիտական առարկաները պետք է ուսումնասիրվեն մի ջառարկայական կապերի ստեղծման հիմնովրա:

Բնագիտության, կենսաբանության, ֆիզիկայի, քիմիայի,

աշխարհագրության թեմաների միտիկապակցված ուսումնասիրությունը սովորողներին ցույց է տալիս աշխարհի միանաճանկայնությունը:

Մի ջառարկայական կապերի պահպանումը ժամանակակից դպրոցում ուսուցման կարևորագույն սկզբունքներն են: Այն ապահովում է բնագիտական և հումանիտար առարկաների միտիկապարձ կապը, և դրանց կապը կյանքի հետ:

Աշխարհագրություն – Ֆիզիկա

Աշխարհագրության և ֆիզիկայի ինտեգրումը խթանում է բազմամասնագիտական հեռանկարը: Սովորողները սովորում են կամրջել առարկաների միջև առկա բացը՝ հնարավորություն տալով նրանց արդյունավետ շփվել տարբեր գիտությունների վորձագետների հետ:

Ֆիզիկա - սա, ըստ էության, մաքուր է:

Այստեղ մինչև հանդիպում է հին հույն տաճող Արիստոտելի աշխատություններում, ով պարել է IV-III դարերում մ.թ.ա.: Այդ իսկ պատճառով աշխարհագրության ու ֆիզիկայի կապը շատ էր սերտ:

Մթնոլորտային նեոմանությունը,

բանուձագումը կանսաոցադաշտային անդափոտներ իձևավորման առանձնահատկությունները - շատ դժվար է բացահայտել այս բոլոր թեմաները՝ առանց ֆիզիկայի դասերի ընթացքում ձեռք բերված գիտելիքների նդիմելու: Որոշ դպրոցներում այն իսկ զբաղվում են դիրիժորությամբ, որտեղ ֆիզիկան և աշխարհագրությունը օրգանապես միահյուսված են:

Այս երկու գիտությունների կապի շրջանակներում դպրոցական կրթությունն օգնում է աշակերտներին ավելի խորը հասկանալ

ուսումնական նյութի կատարելագործել գիտելիքները: Բացի այդ,

այն կարող է գործիք դառնալ դպրոցականների համար «հարակից» գիտությանը:

Մթնոլորտային նեոնային լույսը,
ֆանտոմազանդանա ցաղափայլի լանդշափտներ ի ձևավորման առանձնահատկությունները -
շատ ու ժամանակահատվածներում լայն տարածություններում առանց ֆիզիկայի դասերի ընթացքում ձեռք բերված գիտելիքներին դիմելու: Որոշ դպրոցներում այն իսկ զբաղվում են դիրքի ժողովրդական,
որտեղ ֆիզիկան և աստղագիտությունը օրգանապես միասին սովորեցնում են:
Այս երկու գիտություններին կապը բացահայտելու համար դպրոցական կրթությունը
օգնում է ուսուցիչներին ավելի խորը հասկանալ
ուսումնական նյութը և կատարելագործել գիտելիքները: Բացի այդ,
այն կարող է գործիք դառնալ դպրոցականների համար «հարակից» գիտությունը: Օրինակ,
առաջին քայլում նախկինում այն անհասկանալի
չէր տիրապետում ֆիզիկային,
կարող է հանկարծակի իրափաստներ դարձնել նրան աստղագիտության դասերից մեկում:
Սաուրի շեյք ամենակարեւոր սպեկտրը և միջառարկայական կապերի առավելությունները:

• Գլխապտույտ էություն

Ինչն է ձուլի մակարդակից

3500 մ-ից բարձր էության վերջին քայլերում առանձնապես իսկառույցային կապում են գլխապտույտ,
հեռու և արտիստ:

-

Ծովի մակարդակից շատ բարձր վայրերում օդի մեջ պարունակող թթվածին կոնցենտրացիան անսովորաբար
մեծ է: Հետևաբար թթվի ինտենսիվության մեջ գտնվող թթվածին անսովորաբար է:

Օրգանիզմում թթվածին առաջ է բերում վերահիշյալ տեղերում կյանքը:

• Հյուսիս փայլեր

Ինչքան են հյուսիս փայլերը, և ինչպե՞ս են նրան ֆառաշանում:

Հյուսիս փայլերը Երկրի մագնիսական դաշտի և երկրի մոտակայքում 100-ից մինչև

150 կմ բարձրության վրա գտնվող մթնոլորտի ռևառնտիկոններում են:

որտեղ առաջանում են լիզոտրոպիկային մթնոլորտային ցողունից ավարտված մանիկներին

(էլեկտրոնների արտոններին) և օդի մոլեկուլների փոխազդեցության հետևանքով:

Երբ այդ լիզոտրոպիկները հարվածում են թթվածինի ատոմներին և կոնցենտրացիաներին,

զբաղվում են նրանց, այսինքն՝ բերում են նրանց ավելի մեծ էներգիայով իրականներին:

Գրգռված ատոմներին մոլեկուլներին վերադարձնելու ժամանակ նրանց ատոմներին,
ուսային ֆլուորեսցենցիան ազատում է:

Երկրի վրա երբ ջանքեր են արվում գիտելիքներ կազմակերպելու և կոնցենտրացիաները իրար հարցազնային կերպով մոլեկուլներին այդպիսի ռևառնտիկոններում

ընդնկալում են որպես յուսիսափայլեր:

Էկոլոգիա և աշխարհագրություն

«Սաձերերկիրն է: Պահպանե՛ք բնության հրաշալիքները, պահպանե՛ք բնառեսուրսները, պահպանե՛ք բնապատմությունը որպես գաղտնի ժառանգություն՝ ձեր երեխաներին և ձեր երեխաների երեխաներին: Թույլ մի տվե՛ք, որ ես սերմարդիկ և գառնախերը գրկեն ձեր երկրի գեղեցկությունը և հարստությունը»:

Թեոդոր Ռուզվելտ

Էկոլոգիան գիտություն է օրգանիզմների,

նրանց համակեցությունների և էքոլոգիանի ջալայրի փոխհարաբերություններին:

Էկոլոգիա բառը առաջացել է հունարեն *օյոս*-ից, որը նշանակում է տուն կամ կացարան,

լոգոս՝ գիտություն հարաբերից, այսինքն գիտություն տան մասին: Էկոլոգիա տերմինը առաջին անգամ

1866 թ. առաջարկել է գերմանացի կենսաբան Է. Հեկելը: Նա այդ գիտությունը տվել է հետևյալ սահմանումը.

Էկոլոգիան գիտություն է օրգանիզմների և միջավայրի պայմաններին միջև գոյություն ունեցող փոխազդեցության ներհմասին:

Այս երկոլոգիությունները փոխկապակցված են այն բան սերտորեն,

որ երբեմն նույնիսկ բացահայտվում է դրանց ուսումնասիրության առարկան:

Ցանկացած ծուծուն բնապահպանական ինդիք ուղակի անհնար է առանց աշխարհագրական գիտությանն ապեկտներին անդրադառնալու:

Հատկապես ուժեղ է կապը էկոլոգիայի և ֆիզիկական աշխարհագրության միջև: Նալցվել է ձևավորման մեթոդային նոր գիտություն՝ երկրաէկոլոգիա.

Տերմինն առաջին անգամ ներմուծել է Կարլ Տրոլը

1930-ականներին: Սա բարդ կիրառական դիսցիպլին է,

որնուսումնասիրում է մարդու միջավայրում,
ինչպես նաև աշխարհային կենդանի օրգանիզմների կառուցվածքը, հատկությունները և գործընթացները:
Երկրաէկոլոգիայի առաջնային խնդիրներն են ցենթոդների խորունկ ուսումնասիրումը **Բնապահպանակ**
անկառավարում,
ինչպես նաև կոնկրետ տարածաշրջաններին կամ տարածքներին կապված գարգացման հետևանքներին զննարկելու
ահատում:

ԱՇխարհագրություն – Կենսաբանություն

Աշխարհագրության և կենսաբանության միջև կապը բեր է սամենակն հայտն է: Երկու գիտություններն էլ ուսումնասիրում են բնությունը: Պարզապես կենսաբանությունը կենտրոնանում է կենդանի օրգանիզմների վրա (բույսեր, կենդանիներ, սնկեր և միկրոօրգանիզմներ), իսկ աշխարհագրությունը՝ իրաբխոտիկ բաղադրիչներով (ժայռեր, գետեր, լճեր, կլիմա և այլն): Բայց ֆանիորբանությունը և կենդանի և ոչ կենդանի բաղադրիչներն ինչպես կապը շատ սերտ է, սառնակում է, որ այդ գիտությունները ապրիորիկապված են:

Կենսաբանություն և աշխարհագրություն խաչմերուկում ձևավորվել է բուլոբովինոբոգիսցիային՝ կենսաաշխարհագրությունը: Նրա ուսումնասիրության հիմնական առարկան բնագեոցենոզներն են, որոնցում միտոսագրում են կենսաբանական և բնաբանական բաղադրիչները: Բնական միջավայր.

Այսերկու գիտություններին միավորում է նաև հարցը, որի ի շտպատասխանը փնտրելու համար աշխարհագրագետներն ու կենսաբանները համախմբում են իրենց բոլոր ջանքերը:

Քիմիական աշխարհագրություն

Բնական գիտություններն սխիմեկայլ առարկա, որը բավականին երկար պատմություն ունի աշխարհագրության հետ, քիմիան է: Մասնավորապես, այն փոխազդում է հողի աշխարհագրության և հողագիտության հետ:

Այս կապերի հիմնովրառաջացել է գաբանում են գիտական նոր հյուղեր: Սա առաջին հերթին երկրաֆիմիա է, հիդրոֆիմիա, մթնոլորտային ֆիմիա և անդաֆտային երկրաֆիմիա: Աշխարհագրության նորոթեման երկուսումնասիրությունը պարգայեսանհնար է առանց ֆիմիայի համապատասխանի մացություն: Նախևառաջ մենխոսում են ֆիեուկալ հարցեր ի շուրջ.

Տարածված ֆիմիական տարբերերկրի ընդերքում;

- հողի ֆիմիական կառուցվածքը;
- հողի թթվայնությունը;
- ջրերի ֆիմիական կազմը;
- օվկիանոսի ջրի աղիությունը;
- աերոզոլներ մթնոլորտում և դրանց ծագումը.
- նյութերի միգրացիան և իրոսֆերա և հիդրոսֆերա.
- ազդում է հողի աշխարհագրության հողագիտության հետ:

Այս կապերի հիմնովրառաջացել է գաբանում են գիտական նոր հյուղեր: Սա առաջին հերթին երկրաֆիմիա է, հիդրոֆիմիա, մթնոլորտային ֆիմիա և անդաֆտային երկրաֆիմիա: Աշխարհագրության նորոթեման երկուսումնասիրությունը պարգայեսանհնար է առանց ֆիմիայի համապատասխանի մացություն և օվկիանոսի ջրի աղիություն;

- աերոզոլներ մթնոլորտում և դրանց ծագումը.
- նյութերի միգրացիան և իրոսֆերա և հիդրոսֆերա:

Պատմություն և աշխարհագրություն

«Պատմություն և աշխարհագրություն է ժամանակի մեջ, իսկ աշխարհագրությունը պատմություն է տարածության մեջ»:
Ռեկլուսը արտահայտել է այս ստվորն ընդհանուր

Պատմությունը կապված է բացառապես սոցիալական աշխարհագրության (սոցիալական և տնտեսական) հետ: Այնպես որ, կոնկրետ երկրի բնակչությունը ունի տնտեսություն ունենալու և ախրելի սչիկարելի տնտեսելը պատմությունը: Այսպիսով, երկրի տարածաշրջանագրագետը պետք է ապրի որին ընդհանուր առումով հասկանալ պատմական գործընթացները, որոնք տեղի են ունեցել որոշակի տարածքում. Վերջերս գիտնականները բացահայտեցին հին չեչալայն երկու գիտակարգերի միջոցով հասկանալու հնարը: Իսկ որոշ երևույթները ստեղծվել են «Պատմություն և աշխարհագրություն» հարակից մասնագիտություններ:

**ԱՇխարհագրության կապը մաթեմատիկայի հետ
Պտղոմեոսի ներդրումները**

Պտղոմեոսը 2-րդ դարի եգիպտացի աստղագետ, մաթեմատիկոս և աշխարհագրագետ:

Աշխարհագրության բնագավառում նա կենտրոնացավ ֆարտեզների մշակման վրա, և իր աշխատանքներից շատերը հարթության վրա գնդաձև ձև նախագծելու վրա: Նրա հիմնական

ներդրումներից մեկը լայնությունների և երկայնությունների ներդրումն էր իր ժամանակով հայտնի աշխարհի ֆարտեզի վրա:

Պետք է նշել որ Պտղոմեոսի առաջընթացներից շատերը պայմանավորված էին ուսման ընթացքում երկրաչափության օգտագործմամբ: Լայնության և երկայնության գծերը որպես ցանց ներկայացնելու մասին նրա պատկերացումները թույլ էին տալիս երկրագնդի գնդաձև տեսք ունենալ ինֆորմատում:

Այս կոորդինատները ծառայում էին նաև հեռավորությունների հաշվարկի հաստատմանը, չնայած այն այն հանգամանքին, որ Պտղոմեոսի ֆարտեզներում անհետություններ կան: Քարտեզները վկայություն են այն բանի, թե ինչպես կարող են մաթեմատիկական հաշվարկները կապված լինել աշխարհագրական տեղեկատվության զարգացման հետ:

Կապը ՆՁՊ –ի հետ

Բոլորս միտ պետք է պատրաստ լինենք մարտահրավերներին դիմադելու, իսկ դրա համար անհրաժեշտ է լավ սովորել ՆԶՊ առարկան, աշխարհագրությունը մաթեմատիկան և մնացած առարկաները

Աշխարհագրության և ՆԶՊ-ի կապը շատ մեծ է և շատ շատ կարևոր

Աշխարհագրություն: Երկիր, հորիզոնի կողմեր, աշխարհագրական և մագնիսական բևեռներ, հասարակած, միջօրեականներ և գուգահեռականներ, երկայնություն և լայնություն, կոորդինատներ, միավորներ, տեղանք, ռելիեֆ, տեղանքի առարկաներ, տեղագրական ֆարտեզ, պայմանական նշաններ, ֆարտեզի կողմնորոշում:

Այս բոլորի իմանալը կյանք արժե...

Աշխարհագրության կապը Հայոց լեզվի և գրականության

Մարտի 2-ը ամեն բան պիտի գեղեցիկ լինի. և դեմքը չե՛ր հագնես, չե՛ր հագնի, և մտերիք. Ա. Պ. Չեխով

Գեղեցիկը կվրկի աշխարհը:

Դաստակակի

Իրական գեղեցկությունը չի ճանաչում ազգություն, կրոն ու ֆաղափանքություն: Աշխարհը մարդկանց ձեռքերում է, ովքեր տեսնում են գեղեցիկը և իրենց և իրենց արարքներով գեղեցկացնում են կամ ընդհակառակը՝ աղավաղում են աշխարհը:

Սարոյանի հերոսն էլ էր ձգտում գեղեցկության...

Հերոսը՝ հորեղբայրը ձգտելով գեղեցկության ուզում է ահավոր անապատում ծաղկա նոց բացել, որտեղ հողի տակից սառնորակ աղբյուրներ կբխեն ու մի սփանջելի հեֆիարային գեղեցկություն կսարփի:

Սարոյանի հերոսը՝ հորեղբայրը փորձում էր ստեղծել մեկ այգի, որտեղ փորձում էր աշխարհավայուն բոլոր հայերին հավաքել ու համախմբել...

Գիտեի, ու ինքն էլ գիտեր, որ գնա՞ծը գրողի ծոցում՝ Սիեռա Նևադայի ստորոտում մի անպետք անապատ էր՝ չոր ցամաք հողից դուրս պրծած բուլոր տեսակի բուսականությամբ ծածկված, մեջը վխտացող մարգաշներ, սկյուռներ, քարադողոշներ, օձեր ու հազար ու մի անապատային արարածներ: Վերի երկինքը բազեններից, ճուռակներից ու արծիվներից բացի, ուրիշ ներկայություն չէր իմացել: Լռության, մենության, ունայնության, շիտակության ու արժանապատվության տարածք էր՝ բնությունն իր ամենից հպարտ, ամենից չոր և ամենից գեղեցիկ պարզությամբ:

Այստեղ պետք է լռել ու լռելայն լսել ու տեսնել հայոց լեզվի ու աշխարհագրության փոխկապակցված հզոր կապը:

**Վերհանված
արդյունքներ,
եզրակացություններ,
պատասխան
հետազոտական հարցին**

Ամփոփելով վերը նկարագրվածը՝ ամրագրենք, որ միջառարկայական կապերը օգնում են դիմակայել հանրակրթության մարտահրավերներին և բարձրացնել ուսումնադաստիարակչական գործընթացի արդյունավետությունը: Միջառարկայական կապերի օգտագործումը հնարավորություն է տալիս միևնույն առարկայի կամ երևույթի, անձի և իրադրության մասին տարբեր առարկաներից ձեռք բերված գիտելիքներն ու ստեղծելությունները միավորել մեկ ընդհանուր համակարգի մեջ:

Դա օգնում է բացատրվող նյութի նիւտ ու խոր յուրացմանը, անցածի ու անցնելիքի միջև սրամաբանական կապերի ստեղծմանը, ձեռք բերած գիտելիքների ու կարողությունների փոխանցմանն ու օգտագործմանը, որը հսկայական զարգացնող արժեք ունի երեխաների համար: Ուսուցման պրոցեսում աշակերտների գործունեության և պահանջմունքների, նպատակների, հետաքրքրությունների համապատասխանությունից կախված, նյութը և մեթոդներն ընտրելի սանհրաժեշտ է մտապես հաշվի առնել տվյալ դասարանը, նրա առանձին խմբերը կազմող աշակերտների հնարավորությունները, պահանջմունքները,

Շարժառիթներն ու հետաքրքրությունները: Տվյալ դասարանում միջառարկայական կապերի իրագործումը նպաստեց գիտելիքների խոր և բազմակողմանի յուրացմանը, սովորողների գիտելիքների գիտականակարգակիբարձրացմանը, զարգացրեց սրամաբանական մտածողությունը և ստեղծագործական ունակությունները:

Միջառարկայական կապերի իրագործումը հնարավորություն ստեղծեց խնայելու ժամանակը, սովորողների ընդհանուր ուսումնական կարողությունների և հմտությունների ձևավորման համար ստեղծեց նպաստավոր պայմաններ: Անգամ քույլ սովորող աշակերտները ոգևորությամբ մասնակցեցին բոլոր աշխատանքներին և ունեցան նկատելի հաջողություններ: Տարբեր առարկաների հետ գործ ունենալով՝ աշակերտներից շատերի մոտ ընդլայնվեց հետաքրքրությունների շրջանակը այդ առարկաների նկատմամբ: Պարզ դարձավ, որ ուսուցման գործընթացում միջառարկայական կապերին կարևոր տեղ հատկացնելը ուսուցման հաջողության անհրաժեշտ պայմաններից են և դրա պահպանումը ժամանակակից դպրոցում ուսուցման կարևորագույն սկզբունքներից մեկն է:

Թեմայի ուսուցման ժամանակ, ստեղծելով միջառարկայական կապեր Պատմության, Մշակույթի, Աշխարհագրության, Գրականության, Նկարչության, Երաժշտության հետ, մենք հնարավորություն տվեցինք աշակերտներին նախկինում ունեցած գիտելիքները համակարգել, ամրապնդել և կիրառել, նպաստեցինք անցածի ու անցնելիքի միջև տրամաբանական կապերի ստեղծմանը, բնադատական և ստեղծագործական կարողությունների զարգացմանը, հանրակրթական գիտելիքների հարստացմանը:

	<p>Միջառարկայական կապերի ուսումնական ակտիվ ինտեգրացումը և փախադարձ կապերի վեր հանումը նպաստում են ոչ միայն առանձին առարկայական ուղղությունների արդյունավետ ուսուցմանը, այլ և կարևոր աշխարհայացքային ու գիտաուսումնական խնդիր են լուծում: Իրականացվող ուսուցումը կլինի ավելի մատչելի, ավելի մոտ կյանքին ու պրակտիկային, հետևաբար՝ ավելի կիրառելի ու պահանջված, որն էլ ժամանակակից կրթությանը ներկայացվող հիմնական պահանջներից է:</p>
<p>Այլ տեղեկատվություն</p>	

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Ուսուցման արդյունավետ հնարներ / Ս. Խաչատրյան, Երևան, Ֆրիդրիխ էբերտ հիմնադրամ, Հայաստան 2020:
2. Խաչատրյան Ա. Ե. <>, Երևան, <>, 2012
3. Ս. Խաչատրյան, Ուսուցման արդյունավետ հնարներ, Երևան 2020:
4. Վիլյամ Սարոյան. Նոնեհիները
5. Գ. Թադևոսյան Որակական սոցիալական հետազոտություններ. Երևան 2006

Հավելվածներ

Հաշվետվության կցված սյուրթեր

- Հետազոտության գործիքներ (հարցաթերթիկներ կամ այլ)
- Նկարներ
- Արդյունքներ